wandelen buiten de binnenstad van nijmegen

Kees Volkers

Gegarandeerd Onregelmatig

Urban walking

Wie een lekker eind wil wandelen door een mooie omgeving hoeft niet per se het Pieterpad of het Trekvogelpad te lopen. De gidsen in de reeks 'Wandelen buiten de binnenstad van ...' zijn geschreven om het langeafstandswandelgevoel ook dichtbij huis te ervaren. In deze gids staan acht wandelingen van 7 tot 19 km die beginnen in de binnenstad van Nijmegen en uitwaaieren naar de uithoeken van de stad. Zij combineren het langeafstandswandelen met de aantrekkelijke kanten van een stedelijke omgeving: geen lange boslanen of akkerwegen, maar 'urban walking': relaxed lopen langs water, groen, historie, en onbekende pareltjes. Perfect om in een dagdeel af te leggen en altijd wel een uitspanning in de buurt om de wandeling te onderbreken of af te sluiten. Elke wandeling is voorzien van uitgebreide omgevingsinformatie. Niet alleen de kilometervreters komen aan hun trekken, maar ook de wandelaars die hun stad eens goed willen leren kennen. De wandelingen zijn niet gemarkeerd, maar de routebeschrijvingen met kaartjes maken het onmogelijk te verdwalen.

Foto cover:

De Oversteek – foto: Bart van der Mark

MET GRATIS DIGITALE TRACKS

Kees Volkers

wandelen buiten de binnenstad van nijmegen

Gegarandeerd Onregelmatig

tekst en routes

Kees Volkers

ontwerp en uitvoering

Ontwerpbureau Lood
www.ontwerpbureaulood.nl

cartografie

QGis – Ontwerpbureau Lood, Velp

foto's

Kees Volkers, Paul Kurstjens, Lourens Vellinga, Maarten Metz en Bart van der Mark

foto omslag

Bart van der Mark

drukwerk

Publishers Services bv

voor opmerkingen en suggesties

Uitgeverij Gegarandeerd Onregelmatig
www.gegarandeerdonregelmatig.nl
info@gegarandeerdonregelmatig.nl

gps-tracks

www.gegandeerdonregelmatig.nl
www.wandelzoekpagina.nl

© 2019, Gegarandeerd Onregelmatig

Eerste druk april 2019
ISBN 9789078641728

Alles uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, mits met bronvermelding en toestemming van de uitgever. De makers en uitgeverij kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor welke schade dan ook bij het volgen van de routes.

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door:

PRINS BERNHARD CULTUURFONDS

voorwoord

Nijmegen: 'Wandelstad van Nederland'! Zo afficheert de stad zich graag en dat is uiteraard te danken aan de jaarlijkse 'wandelvierdaagse'. Het evenement werd in 1907 voor de eerste keer georganiseerd en trekt nu jaarlijks ruim 40.000 lopers uit alle hoeken van de wereld. Het is een van de grootste sportieve evenementen van Nederland en als je de supporters van de lopers meerekent, en de bezoekers van de Vierdaagsefeesten, dan is duidelijk dat dit voor de stad een belangrijk evenement is.
Niets dan respect voor de mensen die vier dagen achter elkaar dertig of veertig kilometer lopen, maar niet iedere wandelaar is een 'kilometervreter'. Met zijn veertigduizenden in ganzenpas over de Waalbrug marcheren levert natuurlijk spectaculaire beelden op en zal bij de deelnemers ongetwijfeld een groot gevoel van saamhorigheid doen opwellen, maar je kunt ook anders wandelen. En Nijmegen heeft 'de andere wandelaar' juist zo veel te bieden.

Historie

Allereerst is Nijmegen een stad met een lange historie. Het is de oudste stad van Nederland, al in 19 voor Chr. ontstond hier een Romeinse nederzetting, waarvan vele sporen onder het maaiveld zijn aangetroffen. Op de Valkhof staat sinds de 4e eeuw een burcht, waarvan nog resten aanwezig zijn. In de Middeleeuwen ontstond hier een imposante vestingstad, en nadat die vesting in de 19e eeuw was ontmanteld ontwikkelde zich een zeer aantrekkelijke buitenstad, stedenbouwkundig fraai aangelegd, met parken en een gevarieerde architectuur.

Landschap

Daarnaast is Nijmegen een stad met een grote landschappelijke variatie. Allereerst door de ligging aan de Waal, een machtige rivier, die de stad per definitie cachet geeft. Direct buiten de stad stap je een onvervalst Hollands rivierenlandschap binnen. Geheel anders manifesteren zich de uitlopers van de stuwwal, die Nijmegen - meer nog dan Maastricht of Arnhem - tot meest reliëfrijke stad van Nederland maken. Eind 19e eeuw groeiden Berg en Dal, Beek en Ubbergen uit tot vroege toeristische bestemmingen en liet de elite hier zomerverblijven en villa's bouwen. Voor uitgestrekte landgoederen leenden de vlakkere gebieden in het westen en zuiden zich beter: hier ontstond vanaf de 17e eeuw een 'Ring van Arcadië' met buitenplaatsen en jachtbossen voor de puissant rijken.

Bourgondisch

Daarnaast is Nijmegen altijd een zeer katholieke stad geweest. Dit werd benadrukt door de oprichting van de Katholieke Universiteit in 1923 en in het kielzog daarvan zo'n beetje elke katholieke organisatie die zichzelf een beetje serieus nam. De vaak monumentale sporen daarvan zijn overal terug te vinden. De stad heeft er ook een zeker bourgondisch karakter aan over gehouden; Nijmegen is een gezellige stad, niet voor niets populair onder studenten, met een groot aanbod aan cafés en restaurantjes.

Modern

Nijmegen is nooit een echte industriestad geweest. Toch heeft het een interessant aanbod aan industrieel erfgoed, dat deels is herbestemd en deels fungeert als alternatieve broedplaats. Nijmegen was ook altijd garnizoensstad, de kazernes zijn door de soldaten verlaten, maar hebben eveneens een nieuwe bestemming gekregen. Dat herbestemmen is een van de leuke, eigentijdse kanten van de stad. Het moderne Nijmegen manifesteert zich momenteel vooral rond de Nieuwe Haven, waar spectaculaire nieuwbouw plaatsvindt, en aan de overzijde van de Waal, waar een nieuwe vinex-wijk verrijst, verbonden door nieuwe bruggen met de oude stad.

Binnenstad

Genoemde kwaliteiten mogen voor zichzelf spreken, toch zijn die bij de meeste mensen weinig bekend. De meeste bezoekers trekken automatisch naar de 'oude' binnenstad, waar de winkels en het vertier plegen te zijn. De Nijmeegse binnenstad heeft echter door de oorlog en sanering veel te lijden gehad en de sobere wederopbouwarchitectuur heeft voor een belangrijk deel het imago van de stad bepaald. Ook de Nijmegenaren zelf kennen hun stad vaak slecht. Dat geldt overigens voor veel grote steden: de meeste bewoners komen zelden verder dan hun eigen buurt of binnenstad en hebben vaak geen idee wat hun stad nog meer te bieden heeft.

Ontdek het zelf

Het is de belangrijkste drijfveer voor het samenstellen van de reeks 'Wandelen buiten de Binnenstad': trek de wandelschoenen aan, struin door de buitenstad en de rafelranden, en ga de stad ontdekken! Met of zonder gezelschap, in je eigen tempo. Je krijgt geen kruisje, maar het kost niets, is gezond en je wordt absoluut beloond. En duik daarna vooral een gezellig biercafé in om de wandeling te evalueren, daarvan heeft Nijmegen er genoeg. Ook voor Vierdaagselopers misschien een goed idee om nog eens terug te keren en de wandelstad van Nederland op een andere manier te leren kennen!

Kees Volkers
april 2019

Nijmegen in jaartallen

19 v Chr - Romeinen vestigen een groot legerkamp op de Hunnerberg. Op het Kops Plateau wordt een blijvend fort (castellum) gebouwd. Er ontstaan twee nederzettingen: een bovenstad (Oppidum Batavorum) en een benedenstad (Ulpia Noviomagus).
na 300 - nadat Noviomagus in 3e eeuw is verlaten wordt een Romeins-Frankisch fort op het huidige Valkhof gebouwd, waarbij zich een nederzetting ontwikkelt.
777 - Karel de Grote laat een grote palts bouwen (versterkt paleis met bijgebouwen) op de Valkhof. Aan de voet daarvan, aan de Waal, ligt een handelsnederzetting.
1155 - Keizer Frederik van Barbarossa bouwt burcht op restanten van de palts.
1230 - Duitse koning Hendrik VIII geeft Nijmegen stadsrechten. In 1247 wordt Nijmegen aan de graaf van Gelre verpand. De stad krijgt zijn eerste aarden omwalling.
1402 - Nijmegen wordt Hanzestad. Begin bouw eerste stenen muur. In de 16e eeuw bereikt de vesting haar maximale omvang.
na 1566 - Nijmegen beurtelings in handen van Staatse- en Spaanse legers. Vanaf 1591 definitief in (protestantse) Staatshanden, maar bevolking blijft overwegend katholiek. Nijmegen wordt een Nederlandse garnizoensstad.
Na 1650 - ten westen en zuiden van de stad, rond Hees, Neerbosch en Hatert, stichten rijke kooplieden en regenten zomer- en jachtverblijven die uitgroeien tot luxe buitenplaatsen.
1794 - beleg van Nijmegen; verovering door Fransen; burcht op de Valkhof grotendeels gesloopt.
1820 - eerste verharde straatweg: Nijmegen - Ubbergen - Beek
1845 - eerste stoommachine in zeepfabriek Het Anker (later Dobbelman).
1865 - opening spoorlijn Nijmegen-Kleef met station aan zuidzijde van de vesting.
1874 - Nijmegen verliest vestingstatus; muren in 1876 afgebroken; Nijmegen telt 23.000 inwoners. Begin nieuwe stadsuitleg met brede singels, parken en pleinen. Latere uitbreidingen vooral in oostelijke en zuidelijke richting.
1879 - Opening spoorlijn Arnhem-Nijmegen met spoorbrug over de Waal en nieuw station ten westen van de stad. Gevolgd door spoorlijnen naar Den Bosch (1881) en Venlo (1883).
1889 - opening stoomtram naar Beek; stuwwal trekt steeds meer (welgestelde) toeristen en wordt woonplaats voor de elite; er verrijzen landhuizen, villa's, hotels en pensions.
1905-1911 - bouw drie kazernecomplexen aan de rand van de stad. Nijmegen blijft na sloop van de vestingwallen een belangrijke garnizoensstad.
1923 - oprichting van de Katholieke Universiteit. In het kielzog daarvan vestigen zich tientallen katholieke instellingen en organisaties in de stad.
1927 - opening Maas-Waalkanaal; Nijmeegse industrie concentreert zich in het westen.
1936 - opening verkeersbrug over de Waal; opheffing veerpont naar Lent.
1944 - Nijmegen zwaar gehavend na 'vergissingsbombardement' door geallieerden (22 februari) en gevechten tijdens Operatie Market Garden (bevrijding 20 september).
na 1945 - stedelijke uitbreiding in westen en zuiden, dorpen Hees, Hatert en Neerbosch opgeslokt.
In 1956 wordt de wederopbouw van de binnenstad officieel voltooid.
1966 - sprong over het Maas-Waalkanaal: grote stedelijke uitbreidingen in het westen.
1972 - besluit tot sloop en herbouw van grote delen van de verkrotte Benedenstad.
1996 - eerste plan voor de Waalsprong, een nieuwe vinex-locatie ten noorden van de rivier; na 2001 worden de plannen aangepast ivm het graven van de Spiegelwaal.

inhoud en legenda

1 VESTINGPAD 7 KM 10
Rondom de oude binnenstad

2 OOIJPAD 17 KM 22
Over de dijken van dorp naar dorp

3 BERG EN DALPAD 17 KM 34
Klimmen en dalen naar de Elyzeese Velden

4 GROESBEEKPAD 14 KM 48
Pelgrimstocht langs het spoor

5 GOFFERTPAD 16 KM 60
Naar de bloedkuul

6 WIJCHENPAD 17 KM 72
Molentochtje naar Wijchen

7 WEURTPAD 14 KM 86
Industrieel en hip Nijmegen

8 WAALSPRONGPAD 12 KM 98
Het nieuwe Nijmegen

Alle wandelingen uit deze gids zijn te downloaden (zowel als kaart als gpx-file) van www.wandelzoekpagina.nl.

Het kaartmateriaal is gemaakt op basis van OpenStreetMap.org. Raadpleeg voor de exacte schaal altijd even de schaalstok in de kaart. Op de pagina hiernaast tref je de legenda voor de belangrijkste landschapselementen aan. Bedenk dat een stad een dynamisch geheel is en dat in deze tijd een kaartondergrond wel eens van de werkelijkheid kan verschillen.

station

START start wandeling

einde wandeling

wandelroute

uitspanning

5 kijkpunt

wandelrichting

spoorweg

fietspad

hoofd- en provinciale weg

straat, steeg of pad

gras, park

water

bebouwde kom

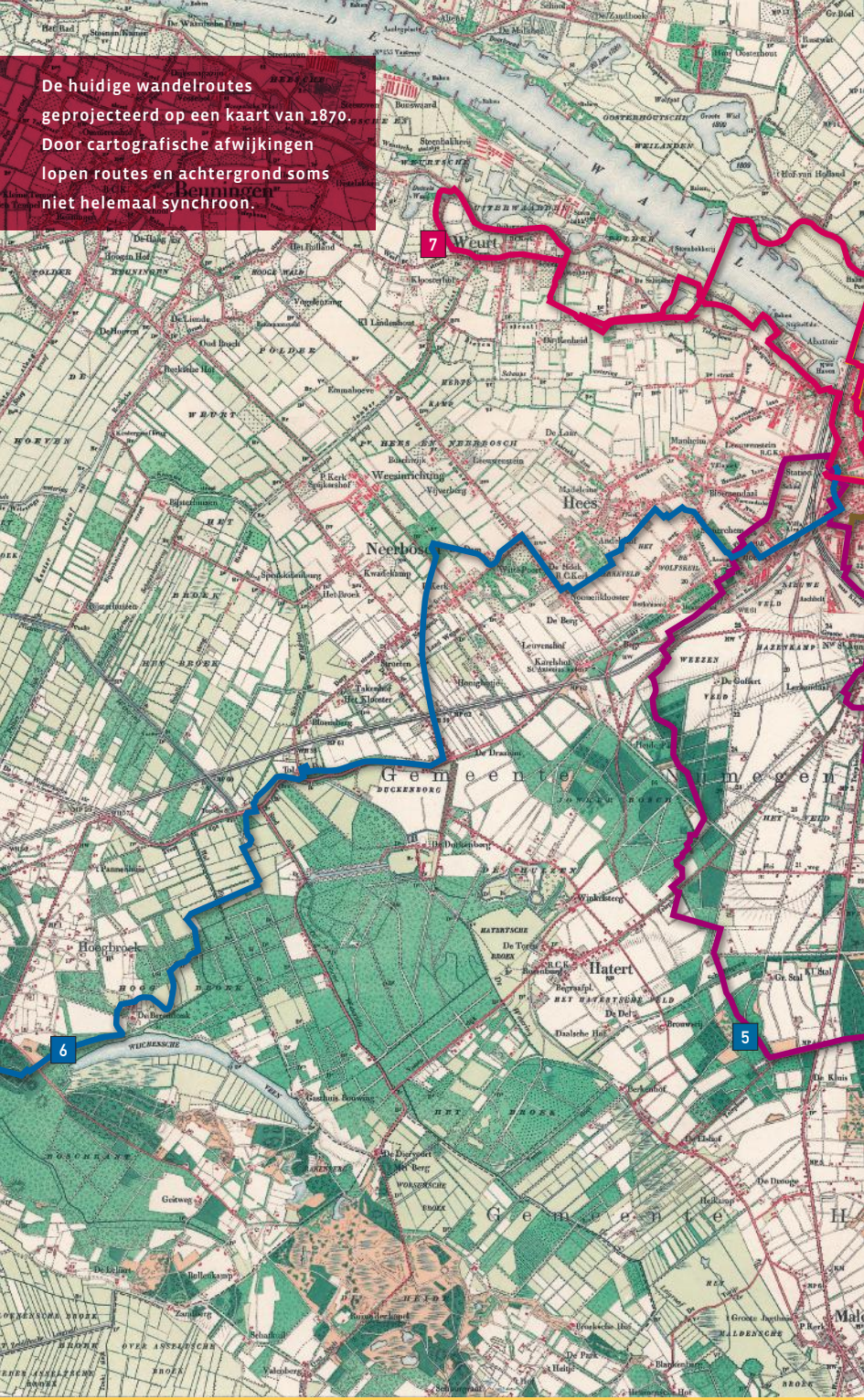
bebouwing

bos

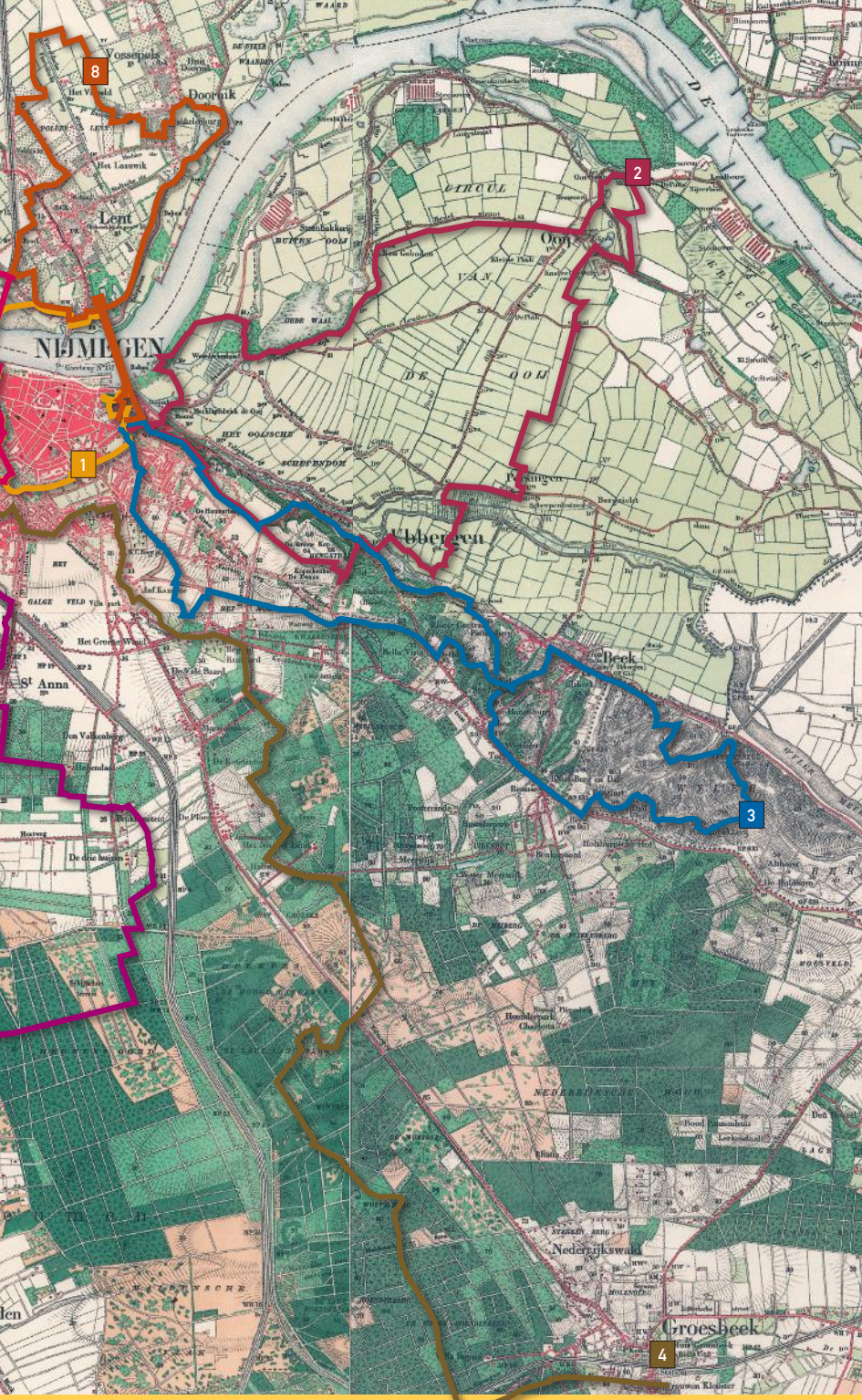
begraafplaats

industrie

De huidige wandelroutes geprojecteerd op een kaart van 1870. Door cartografische afwijkingen lopen routes en achtergrond soms niet helemaal synchroon.

8
2
1
3
4
NIJMEGEN
Lent
Dornik
Vossenpels
Oosterhout
Ubbergen
Beek
St Anna
Groesbeek
Nederrijkswald

Station Nijmegen

1 Vestingpad
Rondom de oude binnenstad

EINDE

Station Nijmegen

LENGTE

7 km

ROUTE

Station
Kronenburgerpark
Snelbinder
Veur Lent
Waalbrug
Valkhof
Hunnerpark
Keizer Karelplein
Station

De wandeling loopt rond de oude binnenstad van de vesting Nijmegen. De vestingstatus werd in 1874 opgeheven, waarna de wallen plaats maakten voor een ambitieuze stadsuitleg met royale singels, parken en pleinen. We lopen vanaf het station, dat deel uitmaakte van de nieuwe stadsuitleg, via de nieuwe promenade naar het Kronenburgerpark en vandaar naar de Waal, die we oversteken via het nieuwe pad naast de spoorbrug. Aan de overzijde komen we door Veur Lent, een buurtschap op een eilandje dat is ontstaan door aanleg van de nevengeul van de Waal (Spiegelwaal). Vanaf deze kant hebben we een goed zicht op de rivierzijde van de stad. Over de hoge Waalbrug (1936) keren we weer terug en komen we door het Hunnerpark en de Valkhof, met restanten van de Middeleeuwse burcht. Via de deftige singelgordel en het Keizer Karelplein keren we terug bij het station. Een niet al te lange, leuke eerste kennismaking met de Nijmeegse buitenstad.

Vesting Nijmegen

Tot 1874 was Nijmegen een karakteristieke vestingstad, in het noorden beschermd door de rivier, en aan drie kanten omgord door zware wallen, grachten en bastions en slechts toegankelijk via een beperkt aantal stadspoorten. Buiten de omwalling was niets, omdat daar de vrije schootsvelden lagen die niet bebouwd mochten worden. Dit versterkte het beeld van een stad die als een eiland in zijn omgeving lag.

De stad is altijd beschermd geweest door wallen of muren. De eerste Romeinse nederzetting was al omringd door een aarden wal. Ook de palts van Karel de Grote op het Valkhof lag binnen een versterking. Rond 1247, toen palts en nederzetting werden verpand aan de graaf van Gelre, werd de eerste stadswal opgeworpen. In de 16e eeuw bereikte stad haar omvang die ze tot 1874 zou behouden, inmiddels omringd door stevige muren.

Die muren dienden aanvankelijk ter bescherming van de stad zelf, maar dat veranderde in 1591, toen Nijmegen deel ging uitmaken van de Republiek der Nederlanden. Vanaf die tijd vormde zij een belangrijke schakel in de keten van vestingsteden, forten en inundatiegebieden die de nieuwe Republiek moesten beschermen tegen mogelijke invallen van Spaanse, Franse of Pruissische troepen. De verdedigingswerken werden aangepast aan het moderne geschut, de stenen muren vervangen door hoge aarden wallen met extra lunetten en schansen als voorposten.

Opheffing van de vesting

In 1874 bepaalde een nieuwe Vestingwet dat deze keten van vestingsteden was verouderd en dat de vestingstatus opgeheven kon worden. Eindelijk kon Nijmegen zich gaan uitbreiden! Ook andere steden, zoals Breda, Den Bosch en Maastricht, verloren toen hun vestingstatus.
In Nijmegen werd de nieuwe stedelijke uitbreiding met grote voortvarendheid aangepakt. Muren en poorten werden vrijwel onmiddellijk gesloopt, de droge vestinggracht opgevuld, en voorwerken opgeruimd.
De commissie die was aangesteld om de stadsuitleg aan te sturen wilde van Nijmegen vooral een 'sjieke' woonstad maken, met veel aandacht voor hygiëne en architectuur . De Maastrichtse stedenbouwkundige W.J. Brender à Brandis maakte een eerste uitbreidingsplan, dat door de Haagse architect L.A. Brouwer verder werd aangepast. De eerste uitbreiding omvatte deftige woonhuizen aan brede singels, zoals ze ook in Parijs en Brussel waren aangelegd. Uitvalswegen kwamen uit op grote rotondes en ook het nieuwe, imposante spoorwegstation behoorde tot de werken. Twee delen van de oude vesting werden bewaard en omgetoverd in weelderige stadsparken: het Kronenburger- en het Hunnerpark. Rond 1910 waren de voormalige vestinggronden geheel bebouwd.
Alleen aan de noordzijde veranderde er niets. Daar stroomde als vanouds de Waal, met een nieuwe spoorbrug die in 1879 in gebruik was genomen. De overzijde van de rivier bleef een uitgesproken landelijk gebied met achter de dijk nog enkele 19e-eeuwse forten. Wie naar Lent wilde, of de straatweg naar Arnhem, bleef aangewezen op de gierpont.

SPIEGELWAAL
WAAL
WAALHAVEN
HET MEER
Waalbrug
Waalbrug
Voerweg
START
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
0
250
500
750
1000
DATA BY OPENSTREETMAP | ONTWERPBUREAU LOOD

Vanaf stationsplein 1 rechtdoor oversteken en wandelpromenade op lopen, Van Schaak-Mathonsingel. Deze komt uit op een groot verkeersplein (zie ook KP 12). Hier links voor de schouwburg langs, daarna oversteken en bij cafetaria linksaf afdalen over middenberm, Nassausingel, met beelden. Aan het eind vóór monument naar rechts oversteken en direct naar links. Dan rechtdoor tot aan park, Kronenburgerpark 2.

- Hier eerste pad rechts licht omhoog langs hertenkampje en daarna schuin links pad naar beneden nemen tot

Station NS

De eerste stations van Nijmegen waren eenvoudige houten gebouwtjes. In 1894 kwam echter een imposant station gereed in neogotische stijl naar ontwerp van C.H. Peters, dat goed aansloot op de nieuwe stadsuitleg. Na het bombardement van februari 1944 was er weinig meer van over. Het huidige station is uit 1954 naar ontwerp van Sybold van Ravesteyn. De perrons en de overkapping van het oude station zijn echter bewaard gebleven. De glazen aanbouw is uit 2004.

Kronenburgerpark

Het park werd na 1880 aangelegd naar ontwerp van L. Rosseels en maakt deel uit van de nieuwe stadsuitleg. In het park is een deel van de 15e-eeuwse stadsmuur, met twee waltorens en de sierlijke Kruittoren opgenomen. Het park heeft in 2005 een grote opknapbeurt gekregen.

aan vijver. Rechts van de vijver blijven tot aan de knuppelbrug. Links brug over en dan meteen weer rechts en langs water park uitlopen. Bij de kiosk schuin rechts oversteken en links aanhouden, Nieuwe Markt, haaks rechts loopt de Lange Hezelstraat het centrum in. Deze straat helemaal uitlopen, gaat over in

3

Waalkade / benedenstad

Via de Nieuwmarkt, een mooie oude straat met raamprostitutie, komen we in de Benedenstad, die in de jaren 1970 in het kader van de stadsvernieuwing vrijwel geheel nieuw is opgebouwd. De huizen aan de Waalkade worden beschermd tegen hoog water door muurtjes. In de doorgangen bij de trappen zijn sleuven te zien, waarin zo nodig schotten geplaatst kunnen worden.

4

Spoorbrug / Snelbinder

Toen in 1879 de eerste spoorbrug over de Waal gereed kwam, was Nijmegen eindelijk verbonden met het Nederlandse spoorwegnet. De huidige brug is uit 1984. De stenen landhoofden aan stadszijde zijn ontworpen door P.J. Cuijpers. Ze waren in de oorlog zwaar beschadigd, maar zijn onlangs gerestaureerd. Sinds

stadsvernieuwingsbouw uit de jaren 1970. Rechtdoor via poort naar de Waalkade. Meteen links en op de hoek rechts trap af 3. Oversteken richting spoorbrug en daar de stalen trap op naar de 'Snelbinder', de fietsbrug die naast de spoorbrug is aangelegd 4.

2004 loopt naast de spoorbrug een fietsbrug (de 'Snelbinder'), met een doorgang door het oostelijke landhoofd.

- Via Snelbinder de Waal oversteken en aan overzijde – halverwege de brug – eerste (brede) stalen trap weer naar beneden. Rechts aanhouden en pad blijven volgen, rechts ligt een rivierstrand, pad klimt iets omhoog. Links ligt een nieuwe fietsbrug (Lentloper, W8-1), maar wij houden rechts aan en volgen de dijk tot aan Café De Zon, Oosterhoutsedijk 5.

Hier rechts naar beneden de oude Veerweg op en vlak voor de veerstoep links een karrespoor op, Lindepad. Dit pad buigt na enige tijd weer terug naar de dijk, hier Oude Dijk geheten. Hier rechts. Kort daarna links de nieuwe

Oosterhoutsedijk
Veur Lent

'Veur Lent' is een restant van de oorspronkelijke Waaldijk. Rond de veerdam naar Nijmegen ontstond een buurtschap met uitspanningen. Na oplevering van de Waalbrug in 1936 verdween het veer, om in de oorlog tijdelijk terug te keren. Het oude veerhuis/café De Zon heeft fraaie aangebouwde schuren. De strakke villa op nummer 33 is uit 2008 (Vera Yanovshtchinky).

6

7

Waalbrug

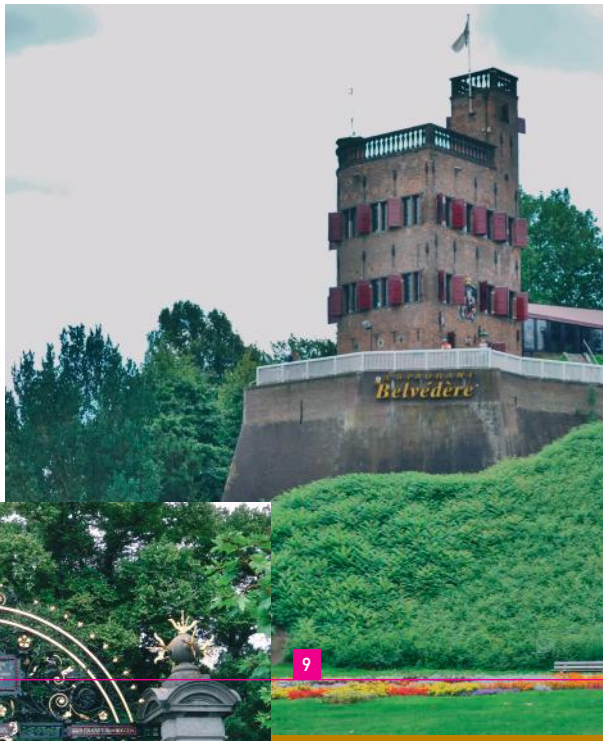
De boogbrug, nog onvervalst uitgevoerd in staal en klinknagels, kwam gereed in 1936. Werd in de oorlog door de Nederlandse Genie onklaar gemaakt, door de Duitsers hersteld en bleef wonderwel in tact tijdens Operatie Market Garden (bevrijdingsoffensief) in 1944. Onder de brug aan Nijmeegse kant is 's zomers 'cultureel terras' De Kaaij te vinden.

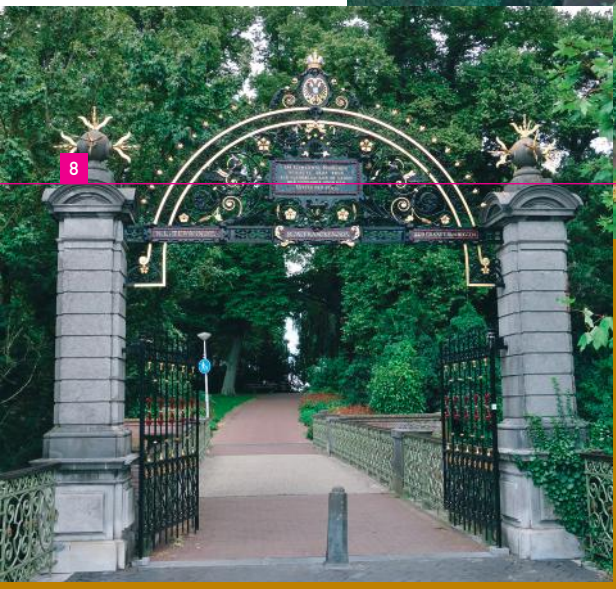
Valkhof

Op deze uitloper van een stuwwal bouwden de Romeinen al een fort, Karel de Grote een versterking en de Duitse Keizer een burcht, die later in handen kwam van de graven van Gelre en Holland. In 1795 werd de burcht verwoest door de Fransen. De restanten werden het jaar daarop gesloopt en verkocht. Tufsteen uit het Valkhof is te vinden in gebouwen in heel Nederland. Gespaard werden alleen de St. Nicolaaskapel (11e eeuw) en de Barbarossa-ruïne (13e eeuw). Rond 1800 werd het terrein ingericht als stadspark.

opgang op (stenen trap) naar de Waalbrug. Boven gekomen rechts de Waalbrug oversteken 6.

- Over de brug rechts de trap af. Onderaan links driehoekig plantsoen oversteken. Aan de overzijde loopt een trap met stalen leuning een heuvel op. Deze oplopen. Boven aan rechts aanhouden richting de kapel 7. Vanuit kapel stukje terug en dan niet meer richting de trap maar pad rechtsaf nemen. We passeren links de Barbarossa-ruïne. Pad komt uit bij een voetbrug met een ijzeren poort en komt uit op een plateau 8. Na de brug linksaf over plateau, Museum Valkhof rechts houden. Links van museum schuin rechts pad omhoog tot aan de Belvedère 9. Bij Belvedère rechts, pad over stenen brug volgen en kastanjelaantje langs oude vestingmuur volgen. Pad daalt en komt

Voetbrug en Valkhofmuseum

Het Valkhofmuseum is opgeleverd in 1999 naar ontwerp van Ben van Berkel. De collectie omvat archeologie en moderne kunst. De zonnewijzer op het plein staat op de plek waar in 1980 de Romeinse Godenpijler is gevonden (te zien in het museum). De stenen brug met de gietijzeren poort naar het Valkhof is in 1886 gebouwd naar ontwerp van L. Rosseels.

Belvédère

Oorspronkelijk maakte de toren deel uit van de 15-eeuwse stadsomwalling, maar al in de 17e eeuw werd zij verbouwd en kreeg ze een representatieve functie, die zij in feite de dag van vandaag nog heeft. De Belvedere (letterlijk: mooi uitzicht) werd na 1880 opgenomen in het Hunnerpark en is daarmee verbonden door een imposante stenen voetbrug.

10

11

Hunnerpark

Het park is na 1880 aangelegd nadat de wallen waren geslecht. Eveneens naar ontwerp van L. Rosseels. Na 1936 heringericht toen het park werd gehalveerd na opening van de Waalbrug. Een deel van de stadsmuur is bewaard gebleven. De kiosk is een oud tramhuisje uit 1911. Hier stopten de trams naar Beek-Ubbergen en Berg en Dal. In 1955 zijn de trams vervangen door bussen.

Canisiussingel / Oranjesingel

De singels werden rond 1880 op enige afstand van de oude wallen aangelegd als dragers van de nieuwe stadsuitleg. De afmetingen maken duidelijk dat de singels

na een aantal vestingbogen uit bij een straat. Links een kiosk aan de voet van het Hunnerpark 10. Bij de kiosk straat oversteken en links af. Daarna eerste rechts en brede singel volgen, Canisiussingel 11. Singel volgen tot kruising Van Schevichavenstraat/ Prins Bernhardstraat, hier oversteken en singel (nu Oranjesingel) aan andere zijde verder volgen tot aan groot verkeersplein, Keizer Karelplein 12. Plein linksom half ronden en dan vóór de schouwburg links promenade op lopen tot aan station. Einde wandeling.

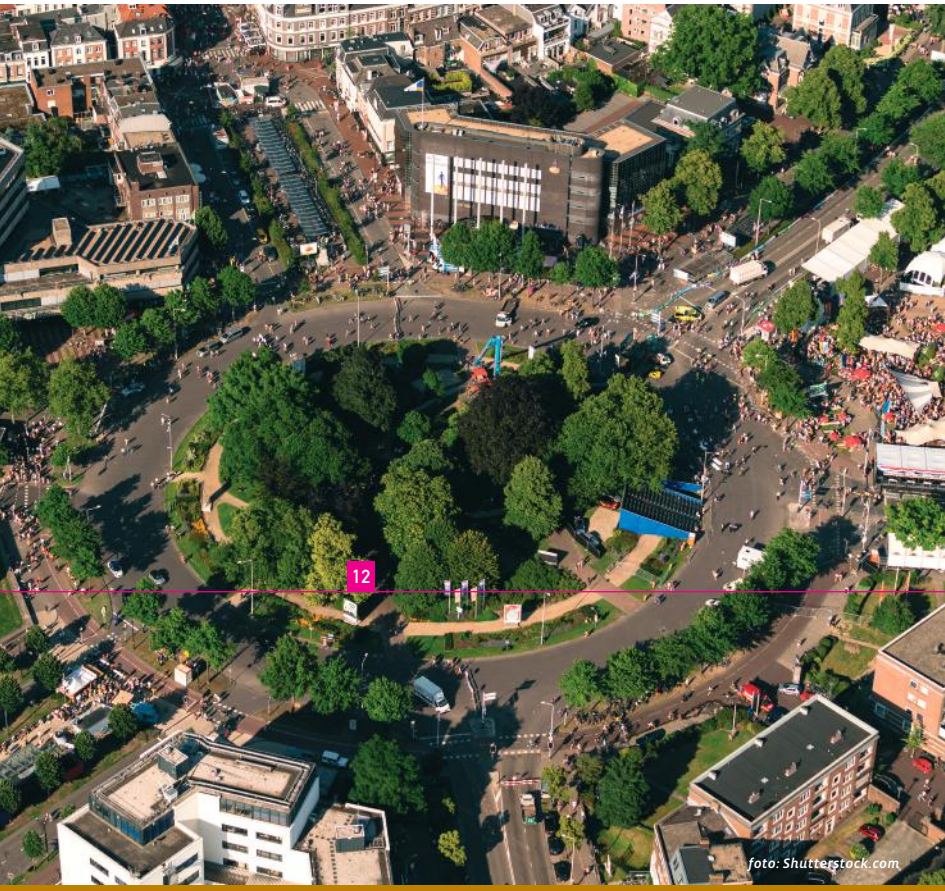

foto: Shutterstock.com

grandeur moesten uitstralen. Let wel: er waren toen nog geen automobielen! Aan de singels verrezen vooral villa's en herenhuizen met grote erkers in neostijlen. De singels en aansluitende 19e-eeuwse bebouwing zijn een Rijks beschermd stadsgezicht.

Keizer Karelplein

Het drukke verkeersplein maakt deel uit van de stadsuitleg van na 1880. Op het plein komen zes grote wegen uit. Het plein heeft een plantsoen in het midden, met wandelpaden en bankjes, maar er ontbreekt een oversteekplaats. Ook bijzonder is het ontbreken van belijning op het wegdek, het verkeer moet hier zijn eigen weg kiezen. Aan het plein liggen onder meer de enorme Titus Brandsma Gedachteniskerk (1907), concertgebouw De Vereeniging (1915) en de Stadsschouwburg (1961, rijksmonument).

8 Waalsprongpad
Het nieuwe Nijmegen

EINDE

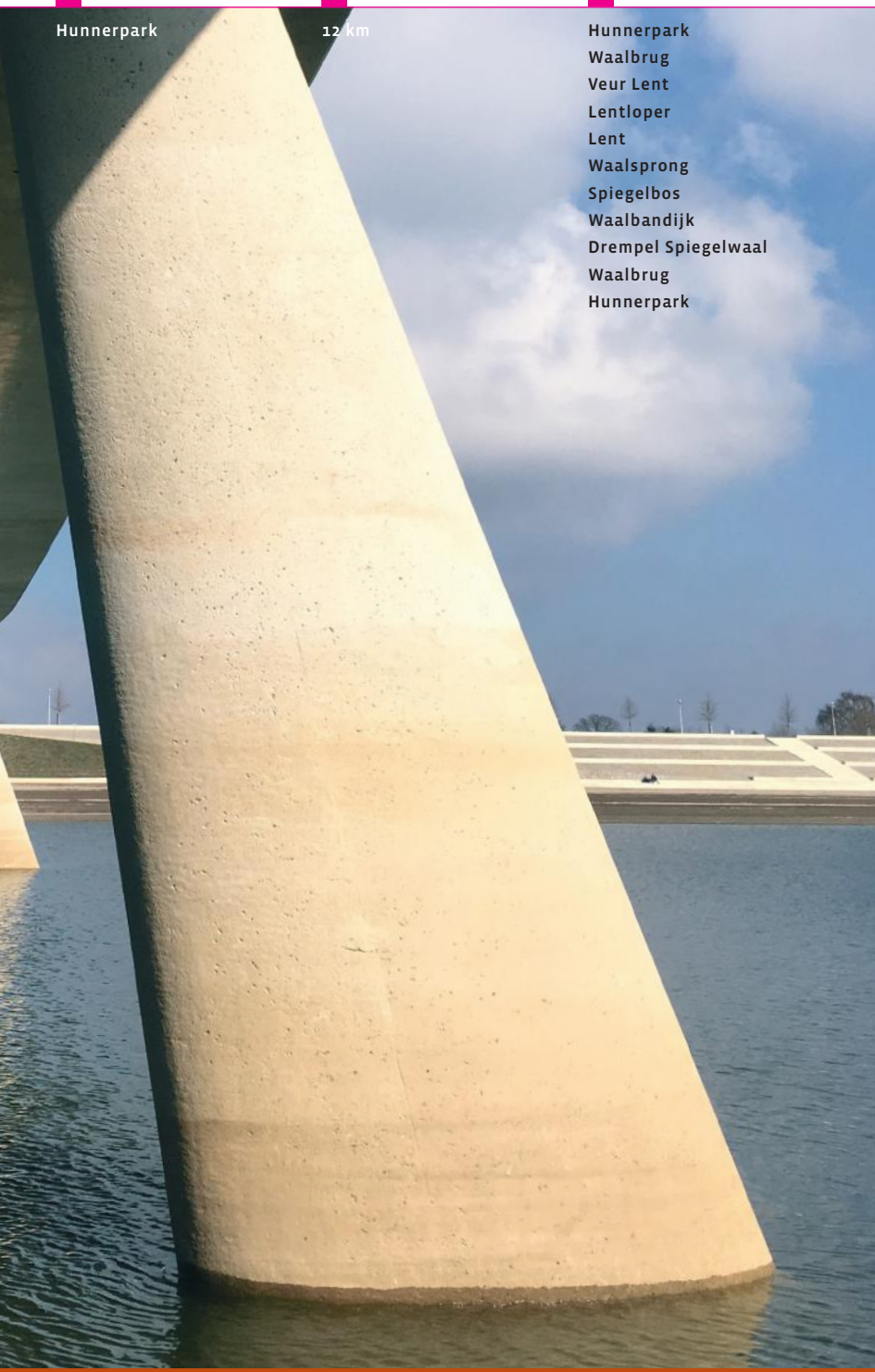
Hunnerpark

LENGTE

12 km

ROUTE

Hunnerpark
Waalbrug
Veur Lent
Lentloper
Lent
Waalsprong
Spiegelbos
Waalbandijk
Drempel Spiegelwaal
Waalbrug
Hunnerpark

Door het Hunnerpark en langs de Belvédère lopen we naar de Waalbrug om de Waalsprong te maken. Maar eerst dalen we af naar het nieuwe/oude eiland Veur Lent om Nijmegen nog eens van de overkant te bekijken. Vandaar steken we via de 'Lentloper' de Spiegelwaal over richting de dorpskern van Lent, of wat daar nog van over is. Eerst hier begint onze tocht door de vinex-wijk, die het oude dorp heeft opgeslokt. De vinexbouw wordt gekenmerkt door een grote afwisseling van filosofieën en bouwstijlen, dus laten we ons na elke bocht opnieuw verrassen. In de hyper-hedendaagse Waalsprongstad is de nostalgie overigens ruim vertegenwoordigd als we door de Edith Piaf-, Dalida-, Pink Floyd- en Rolling Stonesstraat lopen. Uiteindelijk komen we uit bij de Waalbandijk, waar we bij een oud fort een biertje kunnen drinken met uitzicht op de Ooijpolder aan de overzijde. Via diezelfde dijk keren we terug bij de Waalbrug en ons uitgangspunt.

Aanloop

De aanloop tot de 'Waalsprong' wordt rond 1992 ingezet, als de provincie Gelderland nadenkt over uitbreidingsmogelijkheden rond Nijmegen. In het zuiden en westen zijn alle mogelijkheden al benut en in het oosten ligt de beschermde Ooijpolder. Ruimte is er dus eigenlijk alleen nog aan de overzijde van de rivier. Maar zo'n barrière heeft nadelen. Het idee heeft echter ook een aantrekkelijke kant: na alle nieuwbouw in het zuiden en westen is de binnenstad van Nijmegen steeds excentrischer komen te liggen ten opzichte van de rest van de stad. Uitbreiding in het noorden zou de centrumfunctie van de binnenstad weer kunnen versterken! Met een milieueffectrapportage in de hand wordt 'de overkant' als Vinex-locatie bij het Rijk voorgedragen. Het Rijk gaat akkoord en de gemeente Nijmegen stelt in 1996 een structuurplan op: 'Het land over de Waal'.

Bufferzones

De nieuwbouw laat echter nog even op zich wachten. De drie gemeenten in het gebied - Bemmel, Valburg en Elst - gaan niet meteen door de knieën en ook de bewoners van de dorpen Oosterhout, Lent en Bemmel zijn niet echt van de plannen gecharmeerd. Dat verklaart waarom er bufferzones zijn gepland tussen de vinex-uitbreiding en de nieuwbouw in de kernen Oosterhout en Bemmel. De groene buffer tussen Lent en Oosterhout gaat aan de noordzijde over in een grote plas, een zandwinning, die er mede voor zorgt dat Bemmel in het noordoosten zelfstandig kan blijven. Aan de oostzijde ligt het Spiegelbos dat deel uitmaakt van een regionaal natuurgebied.

Nevengeul

Een tweede vertragende factor dient zich aan. In 2001 wordt van hogerhand bepaald dat de plannen aangepast moeten worden in het kader van het nationale programma 'Ruimte voor de Rivier'. De situatie tussen Lent en Nijmegen is al eeuwen lang precair, omdat de Waal zich hier door een nauwe bocht moet wringen. Daarom zal hier een extra geul worden gegraven, die de Waal bij hoog water meer ruimte moet geven. De psychologische barrière lijkt met deze nieuwe bufferzone niet kleiner, maar juist groter te worden. Aan de plannenmakers en ontwerpers de taak om dit nadeel in een voordeel te transformeren. En dat lukt: ze slagen er in om rond de nevengeul met prachtige bruggen en oevers een recreatiegebied tot stand te brengen waar zowel Nijmegenaren als vinexbewoners van kunnen genieten. Nevengeul en bufferzones blijken toch ergens goed voor te zijn. Het blijft echter tobben met de locatie van het 'stadsdeelcentrum'.

Stadsdeelcentrum

Aanvankelijk zou het nieuwe stadsdeelcentrum ontwikkeld worden rond station Lent. In het ontwikkelingsmodel van 2007 'Waalsprong, Nijmegen werkt aan een nieuw stadsdeel' verschuift dit centrum richting Waal. In deze visie moet de Waal zelf het hart van Nijmegen worden: niet meer langs, maar dóór Nijmegen heen stromend! Met aan weerszijden een stads- en een stadsdeelcentrum! De hele Hof van Holland, tussen de rondweg en de rivier, wordt daarvoor bestemd.

Dan komt de economische crisis en blijkt ook de detailhandel structureel in de problemen te komen. Uiteindelijk zal het centrum nu in veel kleinere omvang tussen station en de noordzijde van de nevengeul worden gerealiseerd. Althans, dat is de bedoeling. Zo blijkt het plan voor De Waalsprong nog steeds niet helemaal 'geland' te zijn.

LENTSE PLAS
0
250
500
750
1000
DATA BY OPENSTREETMAP, ONTWERPBUREAU LOOD
Margaretha van Mechelenweg
Ossenpels
hoogwatervariant
WAAL
WAAL
HET MEERTJE
HET MEER
Ubbergsewe
START
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

- Loop schuin achter de kiosk naar de vestingmuur, onder de boog door en dan rechts pad licht omhoog volgen en helemaal uitlopen. Stenen brug over naar de Belvédère (W1-9). Hier links omlaag tot plateau en rechts aanhouden en trap af. Deze komt met een knik uit op lager gelegen pad. Hier rechts, we komen uit op een gazon met bloemperk. Hier rechts omheen en dan vlak voor viaduct rechts trap omhoog de Waalbrug op (W1-6). Bovenaan links de rivier over en eerste brede trap links weer naar beneden tot aan de Oudedijk. Hier rechts en na 100 mtr. links Lindepad. Dit buigt naar rechts en loopt tot aan de Veerdam. Hier rechts weer de dijk op, Oosterhoutsedijk, (W1-5).

- Links de dijk uitlopen en dan rechtdoor de voet / fietsbrug over Lentloper 1 We kunnen hier kiezen: onder- of bovenlangs. We steken de Spiegelwaal over (zie KP 11) en aan de overkant gaan we links langs de boulevard (bovenzijde) en buigen we mee naar beneden om vlak voor het tunneltje rechts onderaan de spoordijk de Parallelweg in te lopen. Eerste zijweg negeren, rechtdoor langs paaltje. Tweede zijweg rechts dorp inlopen tot aan T-splitsing, hier links, Warmoezenierstraat. Deze buigt aan eind naar rechts, Hoge Bongerd, kort daarna meteen links, pleintje oversteken richting hoteltoren tot aan korte trap. Links het

1

2

Lentloper

De brug dankt zijn naam aan een prijsvraag. Zijn elegante poten en gewelfde brugdek doen denken aan een overstekend vogeltje. De Belgische architect Laurent Ney heeft het voor elkaar gekregen om de brug zo te situeren dat je vanuit Lent recht op de kerk in Nijmegen kijkt.

Station Lent

In 2002 werd een tijdelijke halte geopend, maar sinds 2013 heeft Lent een echt representatief station. Ernaast staat een hoteltoren van Van der Valk (2016), die in hoogte wedijvert met de kerk rechts aan de grote weg. Hier lag vroeger de trekvaart naar Arnhem. Die is in de jaren 1930 echter gedempt om plaats te maken voor een weg naar de in 1936 geopende Waalbrug.

station van Lent 2. Trapje af en rechts door fiets / voetgangerstunneltje met historische foto's van Lent, o.a. van de trekvaart.

- Ga rechtdoor langs kleine rotonde en sporthal de Spil over de Laauwikstraat. Voorbij basisschool De Geldershof linksaf het Lentseveld in; deze oude weg loopt dwars door het gelijknamige nieuwe woongebied. Tussen de nieuwe vrijstaande huizen staan nog enkele oude boerderijen en landarbeidershuizen. Volg de straat (die inmiddels Murciastraat heet) tot het eind. Ga dan links naar de doorgaande weg, de Prins Mauritssingel, en daar rechtsaf naar de verkeerslichten. Steek hier de Vrouwe Udasingel over. Ga direct rechts, over de Edith Piafstraat en volg deze weg tot aan de rotonde bij het winkelcentrum. Hier linksaf de Frankrijkstraat in tot aan het water. Hier talud af en links de route langs het water voortzetten.

- Na pakweg 200 meter zien we links het Thermion-complex 3. Route langs het water helemaal uitlopen. Hier rechtsaf de Dalidastraat in. We kruisen de snelfietsroute Arnhem – Nijmegen waar links de uitzichttoren staat 4. Verder lopend gaan we een brug over en komen in de

3

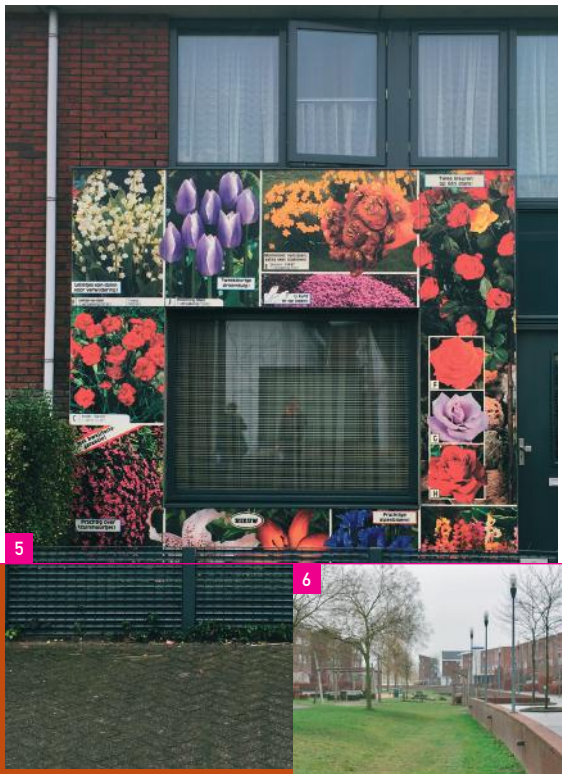
Thermion

Vm. radiolampenfabriek uit 1937; in 1957 overgenomen door Philips, die er tot 1984 halfgeleiders produceerde. Nu getransformeerd in een bedrijfsverzamelgebouw en Gezondheidscentrum. Blikvangers zijn ook het ketelhuis met de schoorsteen en de kleurrijke bank op het voorplein.

Groot-Brittanniëstraat (dit is de straat in het verlengde van de Barbarastraat). Let op: na huisnummer 132 rechts steegje tussen de huizen door tot de Rolling Stonesstraat en rechtdoor: dit is het Kunstveld 5. Neem na nr. 2 links het voetpad en loop door tot over de 'wadi' van de Pink Floydstraat 6. Hier rechtsaf. Blijf rechtdoor lopen, straatnaam wijzigt in Queenstraat. Steek via het fietspad de Vrouwe Udasingel over 7. Straat heet hier

4.

Uitkijk

De opvallende uitkijktoren van sloophout van ruim 18 meter hoog is in 2010 gebouwd als werkervaringsproject door jongeren. Het gebouw is demontabel en kan eventueel op een andere plek hergebruikt worden. Daarachter ligt de Lentseplas met stadsstrand en op de achtergrond een bioscoopcomplex..

Kunstveld

Bij de ontwikkeling van 'Kunstveld' is geprobeerd om aan 'eenvormigheid' te ontkomen door ieder huis een eigen gezicht te geven. De brede rand rondom het woonkamerraam is ontworpen door kunstenaars. Uit het grote aantal inzendingen mochten bewoners zelf hun gevel kiezen. De naam van de kunstenaar staat op het hekwerk vermeld.

Wadi

Met de vinexwijken is ook de 'wadi' komen overwaaien, van oorsprong een rivierbedding in woestijnachtig gebied waar alleen water doorheen stroomt na een regenperiode. In de vinexwijken wordt de wadi gebruikt voor de afvoer en infiltratie van hemelwater dat van de daken en straten komt.

Fluitenkruid, die naar links buigt. Na de bocht rechtsaf over fiets/voetpad de brug - het 'Sprongetje' - over en de Diederik van Lentlaan in. Dit is de grens van de vinexwijk links; de woonwijk rechts is nog door de gemeente Elst gerealiseerd.
Linksaf de Magnolialaan in, rotonde van de Turennesingel oversteken en over het bruggetje meteen rechtsaf langs de singel naar de nieuwe woonbuurt Plantjevlag. Volg het gravelpad naar links en buig mee naar rechts de Goethestraat in. Daarna linksaf de Georg Hegelstraat in en dan min of meer rechtuit de Immanuel Kantstraat in 8.

- De Immanuel Kantstraat volgen, na plantsoentje buigt deze naar links en op het einde weer rechts tot de doorgaande asfaltweg, Vossenpelsestraat. Daar linksaf en voor de tweede bocht, na huisnummer 42, rechtsaf het onverharde voetpad en het 'bosje' in wandelen, het Spiegelbos. Houd hier het hoofdpad aan dat naar links buigt en vervolgens rechtdoor lopen richting de dijk. Volg dijk naar rechts, klim de dijk op, ga bovenop rechtsaf over de dijk en geniet van het uitzicht op de Waal en de Bemmelerwaard links ervan. Volg dijk langs het Sprokstrand en langs een

7

Ontsluiting

De Vrouwe Udasingel was bedoeld als centrale ontsluitingsweg van Lent en heeft daarom een uitgesproken breed profiel; later is besloten Lent ook via twee andere wegen te ontsluiten. Langs de singel zijn atelierwoningen gebouwd voor kunstenaars en zzp-ers. Beneden is de werkruimte, het woongedeelte bevindt zich op de etages erboven. .

witte grenspaal. Daarachter rechts ligt een wiel 9. Aan de linkerkant passeren we het fort Boven Lent 10

Bemmelsedijk uitlopen en iets verder links de dijk afdalen over een asfaltpad richting de rivier (de Oudedijk - die hier is

weggegraven). Deze verlaging vormt de drempel in de Spiegelwaal, die is gegraven in het kader van het project

8

9

Plantjevlag

Bewoners ontwerpen en bouwen hier hun eigen huis, werkplek en ontmoetingsruimte. De gemeente heeft de eisen voor de beeldkwaliteit versoepeld; dat is te zien aan de sterk verschillende huizen. Rechtsaf richting Laauwikstraat is het gemeenschappelijk wonen-project Iewan te zien: het grootste strobalengebouw van Nederland. Het stro is verwerkt in de muren van het houtskelet.

Grenspaal en wiel

De 19e-eeuwse gietijzeren paal geeft de grens aan tussen de gemeente Lent en de vm. heerlijkheid Doornik. Langs de Waal staan nog veel van deze palen. Ze gaven aan welk gemeente- of polderbestuur verantwoordelijk was voor het dijkonderhoud. Achter de dijk ligt het restant van een wiel: de Kolk van Elferen, ontstaan na een doorbraak in 1551.

Ruimte voor de Waal 11. NB: Bij hoog water is dit deel van de Bemmelsedijk afgesloten; loop dan rechtdoor tot aan de brug en ga dan links trap op en de Waalbrug over (zie *hoogwatervariant* op kaart). Na de drempel weer omhoog richting de Waalbrug. Vlak voor de brug rechts de trap op en links de rivier oversteken. Net over de brug zien we links de Stadswaard liggen met de nieuwe voetbrug over een kreek 12. Doorlopen tot het Keizer Trajanusplein, dat we bij de eerstvolgende verkeerslichten rechts oversteken. Aan overzijde via korte trap Hunnerpark inlopen (W1-10) tot de kiosk. Einde wandeling.

10

Fort Boven Lent

Het fort werd in 1862 opgericht om de Waal te bewaken. De tegenhanger is het Fort Beneden Lent. In de Koude Oorlog lag er munitie opgeslagen; bij een Russische inval was het de bedoeling de rivierdijk op te blazen en de polders onder water te zetten om de Russische opmars te vertragen. Later kwam er een wijnhandelaar, waardoor het ook wel het Wijnfort wordt genoemd.

11

Drempel Spiegelwaal

De drempel zorgt ervoor dat bij hoog water een deel van het rivierwater in de nevengeul stroomt. Daarnaast zorgen zogenaamde 'brievenbussen', gaten op verschillende hoogte, beveiligd met roosters, dat ook bij lage waterstand vers water in de nevengeul komt. Mooi zicht op oude en verlengde Waalbrug.

12

Wandelbrug Ooypoort

De hoge Ooypoortbrug verbindt sinds 2014 de Nijmeegse binnenstad direct met de Stadswaard (zie wandeling 2). Bijzonder is dat het een composietbrug is (glasvezel en polyester), een zeer licht, maar ook zeer sterk materiaal. Bij oplevering was het de grootste composiet brug ter wereld (vrije overspanning van 56 mtr).

ONTDEK NEDERLAND

met meer dan 1500 wandelkaarten

- Natuur-, stads- en GPS-wandelingen
- Uitgebreide routebeschrijvingen
- GPS-tracks
- Wandelkaarten
- Ook beschikbaar in wandelapp

Meld je aan voor een abonnement!

WandelZoekpagina

WWW.WANDELZOEKPAGINA.NL

Win al onze wandelgidsen

Elke maand verloten wij een complete set van de mooiste wandelgidsen van Nederland - namelijk die van ons! Wilt u 12 keer per jaar kans maken op deze fantastische collectie t.w.v. ruim 800 euro meldt u zich dan aan op onze website:

www.gegarandeerdonregelmatig.nl

Kees Volkers is naast begenadigd cultuurhistoricus inmiddels ook geroutineerd stadswandelaar. Na Utrecht, Rotterdam en Eindhoven voert hij de wandelaar door het veelzijdige Nijmegen en verhaalt hij van Romeinen, Duitsers, industriëlen en pelgrims. In acht wandelingen ontdekt de wandelaar dat Nijmegen naar iedere windrichting een geheel eigen gezicht heeft. Naar het oosten de prachtige Elyzeese Velden op de stuwwal, naar het zuiden de universiteit en de Goffert. Naar het westen het industrieel erfgoed en het hippe Honigcomplex en over de rivier naar het Noorden de prachtige bruggen over de Spiegelwaal en de nieuwe wijk de Waalsprong.
Een duidelijke routebeschrijving, een routekaartje en heel veel informatie over alles wat je onderweg tegenkomt maakt deze gids tot een feest van herkenning voor de Nijmegenaar en een heuse ontdekkingstocht voor hen die er nieuw zijn.

John Jansen van Galen (NRC) over Urban walking:
'Een ware eyeopener!'

MET GRATIS DIGITALE TRACKS

9 789078 641728